

TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

CHƯƠNG 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

HỌC PHẦN 2, MÔN HỌC
NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN

Giảng viên: Ngô Quế Lân
lan.ngoque@hust.edu.vn

Năm học 2019 - 2020

Phạm vi của Học thuyết CNTB độc quyền

- Theo học thuyết Giá trị thặng dư của K.Marx thì “*Khi tự do cạnh tranh, tư bản tự do di chuyển, thì tỷ suất lợi nhuận của các ngành sẽ bị san bằng như nhau*”
- Câu hỏi đặt ra là: Thực tế hiện nay, tỷ suất lợi nhuận giữa các ngành là trên *mặt bằng như nhau, hay chênh lệch rõ ràng, ngành cao, ngành thấp ???*

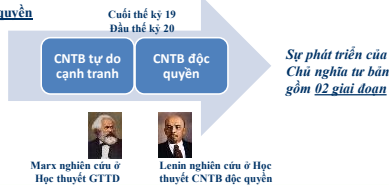
Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

Phạm vi của Học thuyết CNTB độc quyền

- Câu trả lời là: “*P’ giữa các ngành chênh lệch rõ ràng, ngành cao, ngành thấp*”

=> Bởi vì hiện nay, CNTB đã kết thúc giai đoạn tự do cạnh tranh, chuyển sang giai đoạn độc quyền

Marx nghiên cứu ở
Học thuyết GTTD

Lenin nghiên cứu ở Học
thuyết CNTB độc quyền

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

Nội dung cơ bản của chương 6

1. Năm đặc điểm của Chủ nghĩa tư bản độc quyền
2. Sự hoạt động của một số quy luật trong CNTB độc quyền
3. Chủ nghĩa tư bản độc quyền Nhà nước

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

- o Sự hình thành các Tổ chức độc quyền
- o Tư bản tài chính
- o Xuất khẩu tư bản
- o Sự phân chia thị trường thế giới giữa các liên minh độc quyền
- o Sự phân chia lãnh thổ thế giới giữa các cường quốc

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

- o Nguyên nhân (có 03 lý do chính):
 - Đo cạnh tranh tự do => TB nhỏ phá sản, TB lớn mạnh thêm => còn lại TB lớn cạnh tranh với nhau => đòi hỏi chi phí lớn, rủi ro cao, kết cục khó phân thắng bại => cạnh tranh không có lợi, TB sẽ liên minh thao túng thị trường => tạo nên TCDQ
 - Đo các thành tựu KHKT mới => cần phải ứng dụng vào SXKD => cần vốn lớn, thời gian hoàn vốn chậm, rủi ro cao => từng nhà TB khó đáp ứng được => các nhà TB phải liên minh thành hãng có sức mạnh khổng lồ => tạo nên TCDQ
 - Đo khủng hoảng kinh tế => TB nhỏ phá sản, TB lớn cũng thiệt hại => để phục hồi, các TB lớn phải liên minh với nhau => tạo nên TCDQ

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Khái niệm Tổ chức độc quyền:

- Là liên minh các nhà TB với nhau
- Nắm giữ phần lớn việc sản xuất & tiêu thụ một hoặc một số loại hàng hóa
- Không chế thị trường, cả đầu vào lẫn đầu ra, để thu lợi nhuận độc quyền cao

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Cartel
- Syndicate
- Trust
- Consortium

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

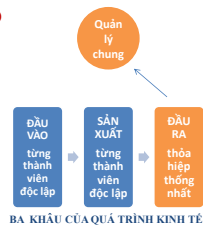
1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Cartel:

- + TCDQ chỉ dựa trên sự thống nhất về **tiêu thụ**
- + Các thành viên thỏa hiệp với nhau về phân chia thị trường, hạn mức sản lượng, thống nhất giá cả
- + Không thực sự bền vững

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCĐQ)

○ Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Cartel

Câu chuyện taxi Hà Nội ...

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCĐQ)

○ Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Syndicate:

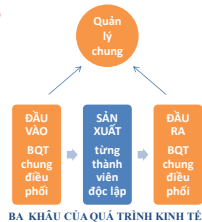
+ TCĐQ dựa trên sự thống nhất về **lưu thông**

+ Việc đầu tư các yếu tố **ĐẦU VÀO** và tiêu thụ

ĐẦU RA sẽ do một Ban quản trị chung của

Syndicate điều phối

+ Từng thành viên chỉ giữ độc lập về **SẢN XUẤT**

BA KHẤU CỦA QUÁ TRÌNH KINH TẾ

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCĐQ)

○ Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Trust:

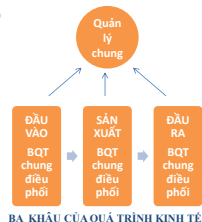
+ TCĐQ dựa trên sự thống nhất cả về **lưu thông** và **sản xuất**

+ Việc đầu tư các yếu tố **ĐẦU VÀO**, tổ chức **SẢN**

XUẤT và tiêu thụ **ĐẦU RA** sẽ do một bộ máy

quản lý thống nhất

+ Từng thành viên chỉ là cổ đông của cty cổ phần

BA KHẤU CỦA QUÁ TRÌNH KINH TẾ

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Các hình thức Tổ chức độc quyền:

- Consortium:

+ Tổ chức độc quyền đa ngành, có sức mạnh chi phối nền kinh tế

+ Về kinh tế: có sự kết hợp giữa giới tư bản công nghiệp & giới tư bản ngân hàng

+ Về hình thức: Bao hàm cả hình thức Trust và hình thức Syndicate

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Biểu hiện mới của Tổ chức độc quyền:

- Về kinh tế: TCDQ thống trị các ngành hàng, nhưng có sự phát triển hệ thống các DN nhỏ đóng vai trò vệ tinh, gia công, thầu phụ ... cho các TCDQ

- Về hình thức: Xuất hiện 02 hình thức mới là Concern và Conglomerate

+ Giống nhau: Đều là TCDQ đa ngành, thao túng thị trường quốc tế, là hãng đa quốc gia, xuyên quốc gia

+ Khác nhau: Concern là TCDQ đa ngành, mà các ngành có liên hệ về kỹ thuật
Conglomerate là TCDQ đa ngành, mà các ngành không cần có liên hệ về kỹ thuật

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.1 Sự hình thành nên các tổ chức độc quyền (TCDQ)

o Biểu hiện mới của Tổ chức độc quyền:

=> Câu hỏi đặt ra là: Trong thực tế, hình thức nào tồn tại phổ biến hơn, Concern hay Conglomerate ?

Câu chuyện thất bại của Daewoo ...

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính

o Nguyên nhân hình thành

=> Do sự liên minh, tập trung TB trong 02 lĩnh vực: Ngân hàng & Công nghiệp

=> Như phân tích tại mục 1.1, điều đó hình thành nên 02 giới độc quyền:

- └ Tư bản độc quyền ngân hàng thao túng tiền tệ, tín dụng của xã hội
- └ Tư bản độc quyền công nghiệp thao túng nền sản xuất của xã hội

=> Để củng cố sự thao túng, tất yếu là 02 giới độc quyền này thâm nhập vào nhau

=> Tạo nên Tư bản tài chính (còn gọi là giới tài phiệt)

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính

o Lý do TBDQ công nghiệp và TBDQ ngân hàng cần thâm nhập vào nhau

- TBDQ công nghiệp cần tín dụng tiền tệ

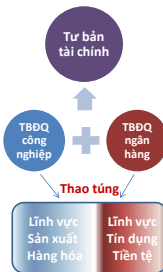
=> cần chi phối TBDQ ngân hàng để dễ vay nợ

=> phải mua cổ phần chi phối ngân hàng lớn

- TBDQ ngân hàng cần kiểm soát rủi ro cho vay

=> cần kiểm soát TBDQ công nghiệp để có DA tốt

=> phải mua cổ phần chi phối các DN lớn

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

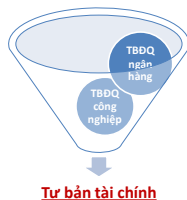
1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính

o Khái niệm Tư bản tài chính

- Là sự thâm nhập, dung hợp lẫn nhau giữa TBDQ công nghiệp & TBDQ ngân hàng

- Có ảnh hưởng chi phối cả nền kinh tế (chứ không chỉ là từng ngành hàng)

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính (TBTC)

- Cơ chế thao túng mà giới Tư bản tài chính sử dụng

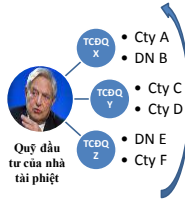
- “Cơ chế tham dự”:

+ TBTC đầu tư nắm giữ cổ phần khổng lồ nhiều

Tổ chức độc quyền lớn ở nhiều ngành hàng

+ Mỗi Tổ chức độc quyền lớn lại có nhiều công ty con, DN thành viên, chi nhánh ...

⇒ bằng cơ chế tham dự vốn, TBTC đã mở rộng phạm vi ảnh hưởng trong nền kinh tế

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính (TBTC)

- Cơ chế thao túng mà giới Tư bản tài chính sử dụng

- “Cơ chế ủy thác”:

+ Là sự hỗ trợ cho “cơ chế tham dự”, tức là nhà Tư bản tài chính không cần bỏ 100% vốn cho Quỹ đầu tư tài chính

+ Nhà TBTC chỉ góp cổ phần đủ lớn để chi phối (ví dụ 50%), phần còn lại, TBTC huy động vốn của các nhà đầu tư khác

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.2 Tư bản tài chính (TBTC)

- Biểu hiện mới của Tư bản tài chính

- Về phạm vi ảnh hưởng: Chi phối, lũng đoạn thị trường tài chính, đầu cơ ... tạo nên khủng hoảng tài chính khu vực và thế giới

- Về cách thức: Ứng dụng công nghệ thông tin để giao dịch toàn cầu, với các mô hình sàn giao dịch dầu thô, vàng, gạo, ... được luật pháp nhiều nước công nhận

Câu chuyện khủng hoảng tài chính tiền tệ Đông Nam Á 1997, làm giá dầu 2008 ...

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

KẾT THÚC

BÀI GIẢNG VỀ ĐẶC ĐIỂM CỦA CNTT ĐỘC QUYỀN

SINH VIÊN LƯU Ý, TÌM HIỂU TRƯỚC BÀI TIẾP THEO

LÀ NỘI DUNG VỀ SỰ PHÂN CHIA THẾ GIỚI & CNTT ĐỘC QUYỀN NHÀ NƯỚC
